LITEKO Lietuvos teismų informacinė sistema

Vieša sprendimų paieška

Greita paieška Detali paieška Pagalba

Pavadinimas: [2019-06-18][nuasmeninta nutartis byloje][e3K-3-182-969-2019].docx
Bylos nr.: e3K-3-182-969/2019
Bylos rūšis: civilinė byla
Teismas: Lietuvos Aukščiausiasis Teismas
Raktiniai žodžiai:
Teisiniai terminai:
Šalys:

Vardas/Pavardė/Pavadinimas	Kodas	Byloje kaip
Serbijos Respublikos privatizavimo ginčų sprendimo agentūra	17885405	pareiškėjas
UAB „SANITEX“	110443493	suinteresuotas asmuo
UAB „Arvi“ ir ko	165688047	suinteresuotas asmuo
Univerzal-Holding A.D.	7015879	suinteresuotas asmuo

Kategorijos:

13.5.3. Bylos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo

3. CIVILINIS PROCESAS

13.5. Bylos, kuriose spręsta dėl užsienio valstybių teismų (arbitražų) sprendimų pripažinimo ir vykdymo

3.6. Tarptautinis civilinis procesas

3.6.6. Užsienio teismų ir arbitražų sprendimų pripažinimas ir leidimas vykdyti

13. BYLOS SU TARPTAUTINIU ELEMENTU

?

Civilinė byla Nr. e3K-3-182-969/2019
Teisminio proceso Nr. 2-60-3-00085-2017-4
Procesinio sprendimo kategorija 3.6.6
(S)

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

N U T A R T I S

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2019 m. birželio 13 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Janinos Januškienės (kolegijos pirmininkė), Algio Norkūno ir Gedimino Sagačio (pranešėjas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal **suinteresuotų asmenų uždarosios akcinės bendrovės „Sanitex“ ir uždarosios akcinės bendrovės „Arvi“ ir Ko** kasacinius skundus dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2019 m. sausio 7 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjos Serbijos Respublikos privatizavimo ginčų sprendimo agentūros prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Belgrado užsienio prekybos arbitražo teismo prie Serbijos prekybos ir pramonės rūmų 2012 m. balandžio 27 d. sprendimą, suinteresuoti asmenys – uždaroji akcinė bendrovė „Arvi“ ir Ko, uždaroji akcinė bendrovė „Sanitex“, bankrutavusi Serbijos Respublikoje registruota akcinė bendrovė „Univerzal Holding“ a.d. Beograd“.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl arbitražo sprendimo atitikties viešajai tvarkai pagal Niujorko konvencijos V straipsnio 2 dalies b punktą, kai arbitražo sprendimu iš investuotojų priteista privatizavimo sutartyje nustatyta sutartinė bauda, o valstybės privatizavimo institucija yra nutraukusi tokią sutartį ir taikiusi vienašalę restituciją – susigrąžinusi privatizavimo objektą, bet negrąžinusi privatizavimo sumos ir (ar) investicijų.

2. Pareiškėja prašė pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Belgrado užsienio prekybos arbitražo teismo prie Serbijos prekybos ir pramonės rūmų (toliau – ir UPA, Serbijos arbitražas) 2012 m. balandžio 27 d. arbitražo sprendimą, priimtą arbitražo tribunolo, sudaryto iš arbitrų D. H. (D. H.), V. B. ir V. P. (V. P.), byloje Nr. T 7/09-05 tarp Serbijos Respublikos privatizavimo agentūros ir Serbijos Respublikos akcinės bendrovės „Univerzal Holding“ (toliau – ir AB „Univerzal“), UAB „Arvi“ ir Ko, UAB „Sanitex“; išduoti vykdomąjį raštą dėl šio sprendimo vykdymo.

3. 2006 m. balandžio 11 d. Serbijos Respublikos privatizavimo agentūra (2016 m. jos teises ir pareigas perėmė pareiškėja) ir UAB „Arvi“ ir Ko, UAB „Sanitex“ ir AB „Univerzal“ pasirašė Serbijos bendrovės „HIP-Azotara d.o.o.“ (toliau – bendrovė „Azotara“) kapitalo pirkimo–pardavimo sutartį (toliau – privatizavimo sutartis), pagal kurią UAB „Arvi“ ir Ko, UAB „Sanitex“ ir AB „Univerzal“, veikdamos kartu kaip įmonių konsorciumas, įgijo 100 proc. bendrovės „Azotara“ kapitalo. Už įgyjamą turtą konsorciumas sumokėjo pareiškėjai 13,1 mln. Eur. Privatizavimo sutartyje buvo nurodyta, kad konsorciumas per 5 metų laikotarpį įgyvendins patvirtintą 30 mln. Eur investicinę programą, iki tol konsorciumui bei bendrovei „Azotara“ bus taikomi tam tikri privatizavimo sutartyje nustatyti įsipareigojimai, suvaržymai ir draudimai. Konsorciumas įgyvendino pirmų dvejų metų investicinę programą – investavo į bendrovę „Azotara“ 4,75 mln. Eur.

4. 2007 m. rugpjūčio 1 d. bendrovė „Azotara“ perleido Rusijos pirkėjui neužbaigtą privatizuotos bendrovės turėtą karbamido trąšų gamybos įrenginių kompleksą. Kadangi privatizavimo sutarties 8.3.3 straipsnio i punkte buvo nurodyta, kad privatizavimo periodu bendrovės „Azotara“ turtas, kurio vertė perleidimo metu viršija 5 proc. visos šios bendrovės turto pagal paskutinį balansą, negali būti perleistas be atskiro pareiškėjos leidimo, tai tarp pareiškėjos ir bendrovės „Azotara“ kilo nesutarimų dėl parduoto turto vertės ir atitinkamos privatizavimo sutarties nuostatos pažeidimo.

5. Nustačiusi privatizavimo sutarties pažeidimą, pareiškėja įpareigojo konsorciumą įmokėti į bendrovės „Azotara“ sąskaitą skirtumą tarp pareiškėjo apskaičiuotos parduoto turto balansinės sumos (10,88 proc.) ir pagal privatizavimo sutartį leidžiamų 5 proc., t. y. apie 10 mln. Eur nuostoliui kompensuoti.

6. Pareiškėja 2009 m. sausio 9 d. pranešimu nutraukė privatizavimo sutartį dėl 8.3.3 straipsnio i punkto pažeidimo ir perėmė pagal privatizavimo sutartį perduotą bendrovės „Azotara“ kapitalą. Pareiškėja laikė, kad konsorciumas pažeidė privatizavimo sutartį, todėl skyrė jam sutartinę baudą – 3,275 mln. Eur.

7. 2009 m. vasario 5 d. Lietuvos investuotojai pradėjo investicinio ginčo procedūrą pagal dvišalę Lietuvos ir Serbijos investicijų apsaugos sutartį, šį klausimą siekė išspręsti tarptautiniame investicinių ginčų sprendimo centre Vašingtone (ICSID).

8. 2009 m. rugpjūčio mėn. Serbijos arbitraže pagal pareiškėjos prašymą buvo pradėtas arbitražo procesas. Pareiškėja arbitru paskyrė V. P. Suinteresuoti asmenys nepripažino UPA jurisdikcijos. UPA arbitraže trečiasis konsorciumo narys AB „Univerzal“, aktyviai dalyvavęs arbitraže, arbitru skirti siūlė D. B. (D. B.), tačiau, konsorciumo nariams nesuderintus bendros arbitro kandidatūros, UPA pirmininkas konsorciumo arbitre paskyrė V. B. Šie arbitrai kolegijos pirmininku išrinko D. H.

9. 2012 m. balandžio 27 d. arbitražo teismo sprendimu Serbijos Respublikos privatizavimo agentūros naudai solidariai iš atsakovių AB „Univerzal“, UAB „Arvi“ ir Ko, UAB „Sanitex“ priteista 3 275 000 Eur, sumokant šią sumą per 15 dienų nuo šio sprendimo gavimo dienos, kartu su 2,25 proc. palūkanomis, apskaičiuotomis nuo 2009 m. sausio 10 d. iki sumokėjimo dienos; 8251 286 dinarų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

II. Lietuvos apeliacinio teismo procesinio sprendimo esmė

10. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2019 m. sausio 7 d. nutartimi pripažino ir leido vykdyti Lietuvos Respublikoje Serbijos arbitražo 2012 m. balandžio 27 d. sprendimą; priteisė pareiškėjos naudai iš UAB „Arvi“ ir Ko ir UAB „Sanitex“ po 3144,02 Eur bylinėjimosi išlaidoms atlyginti.

11. Kolegija pažymėjo, kad nenustatė 1958 m. Niujorko konvencijoje įtvirtintų nepripažinimo pagrindų; nurodė, kad suinteresuotų asmenų įrodinėtos aplinkybės nesudaro pagrindo abejoti arbitražo teismo nepriklausomumu ir nešališkumu. Byloje neįrodyta, kad arbitražo teismas buvo palankus vien pareiškėjai: arbitražo proceso metu visoms šalims buvo užtikrintos lygios procesinės galimybės įgyvendinti visas procesines teises, išaiškinta teisė pateikti savo pozicijas ir jas pagrindžiančius įrodymus, nušalinimus, tik suinteresuoti asmenys UAB „Sanitex“ bei UAB „Arvi“ ir Ko šiame procese dalyvavo pasyviai.

12. Kolegija neturinčiais teisinės reikšmės pripažino argumentus apie ICSID vykstantį procesą: investicinio ginčo ir komercinio arbitražo procesai netapatūs, ICSID procese AB „Univerzal“ nedalyvavo, be to, ICSID sprendime nurodyta, kad suinteresuoti asmenys UAB „Sanitex“ bei UAB „Arvi“ ir Ko savo teises turėtų ginti kitais būdais. Taigi byloje nepatvirtinta, kad suinteresuoti asmenys turėjo pagrindą nedalyvauti sutartimi sulygtame arbitražo procese ar kad jų teisės buvo apribotos.

13. Aplinkybė, kad arbitražo teismas ir pareiškėja buvo įsikūrę tame pačiame pastate, nesuteikia pagrindo daryti išvadą dėl arbitražo šališkumo. Suinteresuotų asmenų samprotavimai apie tame pačiame pastate dirbančių asmenų pažintis (glaudžius ryšius) nepagrįsti įrodymais. Pareiškėjos nuomos sutartis su Prekybos rūmais taip pat nėra pagrindas pripažinti arbitražo teismo pirmininko, arbitrų šališkumo. Nesant duomenų, kad pareiškėjos su Prekybos rūmais sudaryta nuomos sutartis yra kuo nors išskirtinė, įprasta arbitražo teismo steigėjos nekilnojamojo turto nuomos veikla negali patvirtinti abejonių dėl arbitražo teismo šališkumo. Arbitražo teismo pirmininko komentarai spaudoje taip pat nepatvirtina arbitražo šališkumo, nes komentarai buvo ne apie konkretų ginčą, jame neišreikšta teisinė arbitražo teismo pirmininko nuomonė. Arbitražo teismo pirmininko dalyvavimas politikoje iki ginčo neturi tiesioginio ryšio su jo (ne)šališkumu.

14. Lietuvos apeliacinis teismas kritiškai vertino argumentus apie arbitražo teismo pirmininko pavaduotoją ir jos galimą įtaką arbitražo teismo vadovybei, nes byloje nėra duomenų apie tai, kad ji kaip nors susijusi su arbitražo procesu. Tai, kad vėlesnėje byloje prof. M. K. teiktos teisinės išvados metaduomenyse nurodytas kitas asmuo, nėra pagrindas kvestionuoti jos autorystę.

15. Kolegija pažymėjo, kad suinteresuoti asmenys pernelyg išplėtė arbitražo proceso šalies sąvoką. Byloje pareiškėja yra valstybės institucija, tačiau tai savaime neteikia pagrindo daryti išvadą, kad byloje arbitražo proceso šalimi buvo pati valstybė. Atitinkamai, vertinant arbitrų ryšį su arbitražo proceso šalimis, vertini tik konkretūs jų ryšiai su pačia pareiškėja ir (ar) jos atstovais, o ne su visa valstybe. Dėl šios priežasties kolegija pripažino teisiškai nereikšmingais kitus suinteresuotų asmenų argumentus, susijus su arbitrų ryšiais su kitomis institucijomis.

16. Kolegija kritiškai vertino UAB „Sanitex“ argumentą, kad arbitražo teismo sudėtis neteisėta dėl to, jog atsakovų arbitru AB „Univerzal“ siekė paskirti D. B., tačiau arbitražas ignoravo šios bendrovės pateiktą arbitro nominaciją ir vienašaliu sprendimu bendru atsakovų arbitru paskyrė V. B. Pagal UPA taisykles konsorciumas turėjo bendru susitarimu skirti bendrą arbitrą. Kadangi tai nebuvo padaryta bendru sutarimu, tai arbitražo teismas turėjo teisę skirti arbitrą vienašališkai.

17. Teisėjų kolegija nurodė, kad netesybos, kurias suinteresuoti asmenys laiko baudinėmis (lupikiškomis), yra sutartinės. Suinteresuoti asmenys (konsorciumas), profesionalūs rinkos dalyviai, įsipareigojo atlyginti pareiškėjai netesybas (25 proc. pardavimo kainos), nustatytas Privatizavimo sutarties 8.4 punkte. Toks jų susitarimas turi būti gerbiamas.

18. Teismas atmetė suinteresuotų asmenų argumentus dėl dvigubo nubaudimo, nes nustačius, kad tokios netesybos įtvirtintos sutartyje, spręsti, ar jos perteklinės, reikštų arbitražo sprendimo peržiūrą iš esmės, taip pažeidžiant pamatinius arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti principus. Kolegija neatsižvelgė į tai, kad tokios netesybos prieštarauja Serbijos Respublikos teismų praktikai, nes buvo inicijuota nacionalinė arbitražo sprendimo anuliavimo procedūra ir Serbijos Respublikos teismai nepanaikino šio arbitražo teismo sprendimo. Faktas, kad nacionaliniai teismai pripažino arbitražo sprendimo tinkamumą, ir šių sprendimų *res judicata* (galutinis teismo sprendimas) galia sudarė pagrindą kolegijai atmesti argumentus dėl prieštaravimo viešajai tvarkai kaip nepagrįstus, nes priteistos sutartinės netesybos nepažeidžia Lietuvos Respublikos viešosios tvarkos.

19. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 606 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas vykdomųjų dokumentų pateikimo vykdyti terminas užsienio teismo (arbitražo) sprendimams vykdyti pradedamas skaičiuoti nuo kompetentingo Lietuvos Respublikos nacionalinio teismo procesinio sprendimo, kuriuo pripažįstamas užsienio teismo (arbitražo) sprendimas, įsiteisėjimo. Dėl to nagrinėjamu atveju toks terminas nėra praleistas.

20. Suinteresuoto asmens UAB „Sanitex“ argumentai, kad pareiškėja tyčia sumažino suinteresuotų asmenų turto vertę Serbijos Respublikoje ir tokie jos veiksmai prieštarauja viešajai tvarkai, nepatenka į Niujorko konvencijos V straipsnio ribas. Šiuo atveju nėra pagrindo taikyti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 1.137 straipsnio, nes suinteresuotas asmuo pateikė duomenis tik dėl to, kad drastiškai sumažėjo konsorciumo turimų akcijų vertė ir dalis bendrovės „Azotara“ kapitalo, tačiau neįrodė, jog tokie pareiškėjos veiksmai buvo atlikti piktnaudžiaujant teise.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

21. Kasaciniu skundu suinteresuotas asmuo UAB „Sanitex“ prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. sausio 7 d. nutartį ir priimti naują procesinį sprendimą – atsisakyti pripažinti Lietuvos Respublikoje Belgrado užsienio prekybos arbitražo teismo prie Serbijos prekybos ir pramonės rūmų 2012 m. balandžio 27 d. sprendimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

21.1. Apeliacinės instancijos teismas nevertino suinteresuotų asmenų argumentų dėl baudinių netesybų prieštaravimo viešajai tvarkai ir atmetė juos vien tik dėl to, kad jos nustatytos sutartyje, jų peržiūrėjimas reikštų arbitražo teismo sprendimo peržiūrėjimą iš esmės. CPK 810 straipsnio 4 dalyje nustatytas draudimas teismui peržiūrėti arbitražo teismo sprendimą iš esmės nereiškia, kad teismas neturi teisės savarankiškai analizuoti arbitražo byloje nustatytų faktų ir jų vertinti, kai viešosios tvarkos galimo pažeidimo neįmanoma ištirti paprasčiausiai peržiūrėjus arbitražo sprendimą. Niujorko konvencijos V straipsnio 2 dalies b punkte įtvirtintas pagrindas atsisakyti pripažinti arbitražo sprendimą yra siejamas ne su paties arbitražo sprendimo, o su jo pripažinimo ir leidimo vykdyti prieštaravimu viešajai tvarkai. Dėl to teismas, nagrinėjantis arbitražo sprendimo pripažinimo klausimą, turi ir gali ne tik susipažinti su arbitražo sprendimo turiniu bei motyvais, kiek tai yra reikalinga nustatyti, ar sprendimu nėra pažeidžiama viešoji tvarka, bet atsižvelgti ir į kitas aplinkybes, kurios nebuvo analizuotos prašomame pripažinti arbitražo sprendime, jei tokios aplinkybės sudaro pagrindą konstatuoti viešosios tvarkos pažeidimą arbitražo sprendimu. Taigi teismas privalo savarankiškai analizuoti arbitražo byloje nustatytus faktus ir jų kontekste vertinti arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti suderinamumą su Niujorko konvencijos V straipsniu.

21.2. Europos šalių teismai laikosi nuoseklios pozicijos, jog sutarties šalys laisvos susitarti dėl baudinių netesybų, tačiau kai šios pernelyg didelės, tai prieštarauja viešajai tvarkai. Tokios pat nuostatos laikomasi ir tarptautinėje komercinėje bei privatinėje teisėje. Dėl to sprendimus, kuriais priteisiamos baudinės netesybos, galima atsisakyti pripažinti kaip prieštaraujančius viešajai tvarkai. Lietuvos teismų praktikoje taip pat laikomasi nuomonės, kad neprotingai didelės netesybos gali būti vertinamos kaip viešosios tvarkos pažeidimas, jeigu jos reikštų lupikavimo įteisinimą (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-161/2008).

21.3. Kasacinio teismo praktikoje nurodyta, kad kiekvienu atveju nagrinėjant prašymus dėl užsienio teismo sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje, net ir esant panašiems ar tapatiems sutartiniams teisiniams santykiams, reikia įvertinti, ar sutartiniai delspinigiai (baudinės netesybos) nepažeidžia viešosios tvarkos konkrečios bylos kontekste (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-562/2008). Dėl to apeliacinės instancijos teismas turėjo analizuoti ne tik arbitražo sprendimu priteistų netesybų dydį, bet ir pobūdį, ar yra atsakomybę lengvinančių, ar apskritai nuo jos atleidžiančių aplinkybių, koks realiai pareiškėjos patirtų nuostolių dydis, atsižvelgti į teisingumo, protingumo bei sąžiningumo principus, nepažeisti sutarties šalių interesų pusiausvyros ir kt.

21.4. Šiuo atveju neįvertinta tai, kad, nutraukus privatizavimo sutartį, konsorciumo atžvilgiu pritaikyta sutartinė sankcija vienašalės restitucijos forma – pareiškėjai nuosavybės teise grąžintas bendrovės „Azotara“ kapitalas, tačiau investuotojams negrąžinta investuota 13,1 mln. Eur suma. Tokiu atveju baudinių netesybų priteisimas apskritai laikytinas negalimu (CK 6.73 straipsnio 1 dalis). Pažymėta, kad Serbijos Aukščiausiasis Teismas, pasisakydamas dėl nutarties nutraukimo ir sutartinių netesybų taikymo kumuliacijos neleistinumo, padarė išvadą, kad sutartinės netesybos negali būti įgyvendintos po sutarties nutraukimo (Serbijos Aukščiausiojo Teismo sprendimas Nr. Prev. 157/2013 Pzzl 48/13). Be to, netesybos, kaip civilinės atsakomybės forma, yra nukreiptos į minimalių kreditoriaus nuostolių atlyginimą ir negali būti kreditoriaus pasipelnymo šaltinis, negalima leisti nukentėjusiai šaliai piktnaudžiauti teise ir nepagrįstai praturtėti kitos šalies sąskaita. Dėl to bauda priteistina atsižvelgus į baudos ir nuostolių santykį, kitas reikšmingas aplinkybes. Belgrado arbitražo teismas šią baudą skyrė nevertindamas jos santykio su jau taikytais teisių gynimo būdais, pareiškėjos patirtais nuostoliais, todėl apeliacinės instancijos teismas privalėjo vertinti, ar priteistos netesybos nėra neprotingai didelės. Pažymėta, kad Serbijoje 2015 m. kovo 12 d.

teismo sprendimu pripažinta, kad bendrovė „Azotara“ nepatyrė nuostolių dėl parduotos įrangos (kurios pardavimas buvo priežastis nutraukti privatizavimo sutartį).

21.5. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė nustatytą arbitrų ir arbitražo institucijos nešališkumo bei nepriklausomumo pažeidimo įrodinėjimo standartą, nukrypo nuo suformuotos teisės taikymo ir aiškinimo praktikos. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai vertino suinteresuotų asmenų nurodytas aplinkybes dėl Belgrado arbitražo (ne)priklausomumo ir (ne)šališkumo:

21.5.1. Pareiškėja ir Belgrado arbitražo teismas 2009–2014 m. laikotarpiu nuomojosi administracinės paskirties patalpas tame pačiame pastate, o šių patalpų savininkas yra Prekybos rūmai. 2009–2012 m. laikotarpiu Prekybos rūmai iš pareiškėjos gavo ne mažiau kaip 2,7 mln. Eur nuompinigių. Tarptautinės advokatų asociacijos patvirtintų Gairių dėl interesų konfliktų tarptautiniame arbitraže (2014 m. red.) (toliau – Gairės) Raudonojo sąrašo 1.3 punkte nurodytos aplinkybės, pagal kurias arbitras nelaikomas nepriklausomu ir nešališku, jei jis turi esminį finansinį interesą, susijusį su viena iš ginčo šalių. Taigi Prekybos rūmai turėjo akivaizdų tiesioginį finansinį interesą išlaikyti Privatizavimo agentūrą kaip itin mokią nuomininkę, todėl neabejotinai galėjo daryti įtaką ir spaudimą pirmininkui G. K. (G. K.), kurį tie patys rūmai skyrė į pareigas. Remiantis pirmiau pateiktais išaiškinimais, akivaizdu, kad šis kriterijus taikomas ir arbitražo institucijos vadovui bei pačiai arbitražo institucijai.

21.5.2. Arbitražo teismo pirmininkas, komentuodamas Serbijos Respublikos laimėjimo koeficientą arbitražiniuose ginčuose, nurodė, kad šalis laimi daugumą arbitražų. Arbitražo teismo pirmininko spaudoje išsakytas palaikymas Serbijos Respublikai, dalyvaujančiai ginčuose su privačiais asmenimis, ne tik sukėlė pagrįstų abejonių, bet ir paneigė šio asmens nepriklausomumą bei nešališkumą.

21.5.3. Arbitražo teismo pirmininko pavaduotoja tuo pačiu metu buvo ir Privatizavimo agentūros teisės patarėja. Privatizavimo agentūra R. A. sumokėjo daugiau kaip 70 000 Eur už agentūrai suteiktas teisines paslaugas. Nors ji tiesiogiai arbitražo procese nedalyvavo, jos pareigos Belgrado arbitražo vadovybėje itin reikšmingos.

21.5.4. Arbitražo teismo pirmininkas G. K. priklausė tai pačiai politinei jėgai, turėjusiai daugumą 2008–2012 metais Serbijos vyriausybėje, du kartus ėjo ministro pareigas Z. D. (Z. D.) vyriausybėje (2000–2001, 2001–2004 m.).

21.5.5. Arbitrė V. B. ginčo nagrinėjimo metu nuo 2010 metų taip pat ėjo ir Serbijos konkurencijos tarybos nario pareigas. Ši institucija iš esmės tiesiogiai susijusi su Serbijos vyriausybė ir nuo jos priklausoma.

21.5.6. Arbitrai D. H. ir V. P. itin intensyviai bendradarbiavo su pareiškėja, t. y. buvo skiriami pareiškėjos ir kituose arbitražiniuose ginčuose; net trys iš penkių ginčų, kuriuose arbitras buvo D. H. ir du kartus – V. P., baigėsi agentūros naudai. Atkreiptas dėmesys į tai, kad 2005 m. patvirtintame rekomenduojamame Belgrado arbitražo arbitrų sąraše (kuris galiojo ir 2009 m.) yra net 27 Serbijos ir 16 užsienio arbitrų, todėl toks pakartotinis tų pačių arbitrų (D. H. ir V. P.) skyrimas kelia pagrįstų abejonių dėl jų nepriklausomumo ir šališkumo. Be to, Vienos arbitražo byloje bendrovės „Azotara“ atstovai pateikė į bylą tariamai profesorės M. K. parengtą išvadą. Patikrinus pateikto dokumento savybes paaiškėjo, kad tikrasis jos autorius yra D. H. Profesorė negalėjo paaiškinti, kodėl jos išvadoje kaip autorius nurodytas D. H.

21.5.7. Arbitrai D. H. ir V. B. pateko į Rinkikų kolegiją, balsavusią už profesoriaus vardo V. P. suteikimą. Nors V. P. profesoriaus vardas suteiktas 2014 m., t. y. po arbitražo proceso 2012 m. balandį pabaigos, neabejotinai tuometis asocijuotasis profesorius dr. V. P., nagrinėdamas arbitražinį ginčą tarp Privatizavimo agentūros ir konsorciumo ir priimdamas arbitražo sprendimą, negalėjo būti visiškai nepriklausomas ir nešališkas dėl ginčo baigties nuo kitų tribunolo arbitrų (ir fakulteto kolegų) prof. D. H. bei prof. V. B., nes V. P. akademinis rangas buvo žemesnis nei jo kolegų arbitrų, o Serbijos visuomenėje socialinė, akademinė padėtis yra itin svarbią reikšmę turintys veiksniai. Paryžiaus apeliacinis teismas analizavo panašią situaciją, kurioje po arbitražo sprendimo priėmimo, t. y. kai tribunolas nustojo eiti savo pareigas, arbitras tapo vienos iš arbitražo šalių įmonių grupės įmonės konsultantu. Teismas priėjo prie išvados, kad arbitražo sprendimas naikintinas arbitrui pažeidus nešališkumo ir nepriklausomumo principus. Teismas pažymėjo, kad analogiškas pagrįstų abejonių testas dėl nepakankamo arbitro nepriklausomumo ir nešališkumo taikomas vertinant ir situacijas, susiklosčiusias po arbitražo proceso pabaigos, o konsultacinės sutarties po arbitražo proceso pabaigos sudarymas reiškė, kad arbitras turėjo ankstesnių neatskleistų santykių su šalimi.

21.6. Suinteresuoti asmenys kėlė klausimą, ar pareiškėjos veiksmai po arbitražo sprendimo gali būti pagrindas atsisakyti pripažinti arbitražo sprendimą, tačiau apeliacinis teismas nepagrįstai juos atmetė kaip nepatenkančius į Niujorko konvencijos V straipsnio ribas. Nors viešoji tvarka Niujorko

konvencijos prasme suprantama itin siaurai, tam tikras pareiškėjos (kreditorės), siekiančios įgyvendinti priimtą arbitražo sprendimą, elgesys vykdymo procese, ypač tyčinis ir aiškiai suplanuotas siekis sumenkinti skolininko turto kiekį, vertę ir padaryti nebeįmanomą arbitražo sprendimo įgyvendinimą iš konkrečioje šalyje esančių skolininko aktyvų, turi būti vertinamas kaip itin šiurkštus bendrųjų teisingumo ir sąžiningumo principų pažeidimas. Nagrinėjamos bylos atveju pareiškėja sąmoningai nesiekė, kad būtų vykdomas arbitražo sprendimas; aktyviais, tyčiniais veiksmais sumažino suinteresuotų asmenų turto vertę Serbijoje. ICSID tribunolo 2015 m. kovo 16 d. sprendimu nustatyta, kad pareiškėja ir jos steigėja Serbijos vyriausybė pažeidė Lietuvos investuotojų interesus ir dvišalę Lietuvos ir Serbijos investicijų apsaugos sutartį. Ginčą nagrinėję arbitrai konstatavo, kad pareiškėjos sprendimas, nurodantis konsorciumui sumokėti baudą, t. y. ištaisyti įrenginių perleidimo sandoriu padarytą žalą bendrovei „Azotara“, buvo nepagrįstas ir neteisėtas. Dėl to suinteresuotų asmenų naudai iš Serbijos vyriausybės priteista 1 mln. žalos atlyginimo; vyriausybė šią sumą sumokėjo 2015 m. Tokios aplinkybės sudaro pagrindą konstatuoti pareiškėjos piktnaudžiavimą teise ir atsisakyti pripažinti arbitražo sprendimą pagal Niujorko konvencijos V straipsnio 2 dalies b punktą kaip prieštaraujantį viešajai tvarkai.

22. Kasaciniu skundu suinteresuotas asmuo UAB „Arvi“ ir Ko prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. sausio 7 d. nutartį ir priimti naują procesinį sprendimą – atsisakyti pripažinti Lietuvos Respublikoje Belgrado užsienio prekybos arbitražo teismo prie Serbijos prekybos ir pramonės rūmų 2012 m. balandžio 27 d. sprendimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

22.1. Belgrado arbitražo sprendimas priimtas 2012 m. balandžio 27 d. Pareiškėja su prašymu pripažinti ir leisti vykdyti arbitražo sprendimą bei išduoti vykdomąjį raštą kreipėsi 2017 m. lapkričio 17 d., t. y. praėjus 5 m. ir 7 mėn. po arbitražo sprendimo priėmimo. Toks prašymas laikytinas pateiktu praleidus prašymo pateikimo terminą. Apeliacinis teismas, nesutikdamas su suinteresuoto asmens argumentu, rėmėsi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 15 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-267-611/2017 pateiktu išaiškinimu, kuris neatitinka Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo (toliau – KAĮ) reglamentavimo, šio įstatymo dvasios.

22.2. CPK 606 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad vykdomieji raštai pagal teismo sprendimus gali būti pateikti vykdyti per 5 metus nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo. Atitinkamai KAĮ 41 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad vykdomieji raštai pagal arbitražo teismo sprendimus gali būti pateikti vykdyti per 5 metus nuo arbitražo teismo sprendimo įsiteisėjimo, t. y. jo priėmimo momento (KAĮ 41 straipsnio 1 dalis). Šioje normoje neišskiriama arbitražo sprendimo priėmimo vieta, todėl sąvoka „arbitražo sprendimas“ apima tiek arbitražo sprendimus, priimtus nagrinėjant arbitražo bylas Lietuvos Respublikos teritorijoje, tiek ir kitoje užsienio valstybėje. Pažymėta, kad pagal Serbijos arbitražo aktą arbitražo sprendimai įsiteisėja nuo jų priėmimo momento.

22.3. Tokį aiškinimą lemia bendrasis nediskriminavimo principo, pagal kurį vykdomieji raštai pagal užsienio arbitražo sprendimus gali būti išduodami ir pateikiami vykdyti Lietuvoje per tą patį terminą, per kurį pateikiami vykdyti Lietuvoje priimti arbitražo sprendimai – 5 metus nuo jų priėmimo. Jei vykdomieji raštai pagal užsienio arbitražo sprendimą negali būti išduodami ir pateikiami vykdyti Lietuvoje praėjus 5 metų laikotarpiui, tai pagal teisinę logiką kreiptis į Lietuvos apeliacinį teismą su prašymu pripažinti užsienio arbitražo teismo sprendimą galima ne vėliau nei 5 m. po tokio arbitražo sprendimo priėmimo. Be to, KAĮ 4 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad šiuo įstatymu detaliai nereglamentuoti klausimai turi būti sprendžiami vadovaujantis teisingumo, protingumo, sąžiningumo ir kitais bendrais teisės pagrindais. Todėl KAĮ 41 straipsnio 7 dalies normą reikia aiškinti ir taikyti būtent KAĮ 4 straipsnio 5, 6 dalių, 5 straipsnio 4 dalies kontekste. Priešingas aiškinimas prieštarautų Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir joje įtvirtintiems fundamentaliems teisinės valstybės principams. Dėl to prašymo padavimas, praleidus 5 m. terminą, yra savarankiškas pagrindas atsisakyti tenkinti prašymą.

22.4. Teismas, nagrinėjantis arbitražo sprendimo pripažinimo klausimą, turi susipažinti su arbitražo sprendimo turiniu bei motyvais tiek, kiek jam reikia nustatyti, ar sprendimu nėra pažeidžiama viešoji tvarka (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-363/2014). Prašomu pripažinti arbitražo sprendimu už tą patį tariamą privatizavimo susitarimo pažeidimą buvo įteisintas kelių tarpusavyje nesuderinamų gynybos būdų panaudojimas, nors nutraukus sutartį dėl konkretaus įsipareigojimo nevykdymo nebegalima reikalauti toliau vykdyti nutrauktą sutartį ir mokėti netesybas už nutraukimo pagrindu buvusį pažeidimą. Be to, arbitražo sprendimu buvo priteistos baudinės netesybos, nes privatizavimo susitarimo sąlygos buvo ne kompensuojamojo, bet baudžiamojo (atgrasomojo) pobūdžio. Nutraukus privatizavimo susitarimą, konsorciumo turėtos akcijos nacionalizuotos, tačiau jo investuota suma negrąžinta, be to, dar priteista bauda, lygi 25 proc. investuotos sumos. Tokios neprotingai didelės palūkanos gali būti vertinamos kaip viešosios tvarkos pažeidimas, todėl prašymas Niujorko konvencijos V straipsnio 2 dalies b punkto pagrindu netenkintinas.

22.5. Prašydama pripažinti arbitražo sprendimą ir išduoti vykdomąjį dokumentą, pareiškėja nenurodo, kad dėl arbitražo sprendimo vykdymo procesas pradėtas Serbijoje ir ar jis baigtas vykdyti.

22.6. Kasacinio skundo argumentai dėl arbitražo teismo priklausomumo ir šališkumo iš esmės panašūs į suinteresuoto asmens UAB „Sanitex“ kasaciniame skunde nurodytus argumentus.

23. Pareiškėja Serbijos Respublikos privatizavimo ginčų sprendimo agentūra atsiliepimais į suinteresuotų asmenų UAB „Sanitex“ ir UAB „Arvi“ ir Ko kasacinius skundus prašo Lietuvos apeliacinio teismo 2019 m. sausio 7 d. nutartį palikti nepakeistą. Atsiliepimuose nurodomi šie argumentai:

23.1. Kasacinio teismo praktikoje (pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 17 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-363/2014) išaiškinta, kad pripažinimo bylose teismas nesprendžia, ar arbitražo tribunolas tinkamai nustatė faktines aplinkybes ir tinkamai jas vertino, nenagrinėja, kaip buvo tiriami įrodymai arbitražo byloje, taip pat nevertina, ar tinkamai buvo taikytos proceso ir materialiosios teisės normos. Pripažinimo procedūra reiškia tik nepripažinimo pagrindų, nustatytų Niujorko konvencijos V straipsnyje, buvimo ar nebuvimo patikrinimą. Pakartotinis faktinių aplinkybių vertinimas negali būti pateisinamas viešosios tvarkos išlygos taikymu. Dėl to nepagrįsti kasacinio skundo argumentai, kad apeliacinės instancijos teismas Niujorko konvencijos V straipsnio 2 dalies b punkto pagrindu turėjo iš naujo vertinti ir tirti arbitražo byloje jau nustatytas, ištirtas aplinkybes, faktus bei pateikti savo arbitražo bylos vertinimą. Pažymėta, kad arbitražo teismo sprendimą iš esmės galintys peržiūrėti Serbijos teismai neįžvelgė pagrindo panaikinti arbitražo sprendimą (KAĮ 50 straipsnis).

23.2. Suinteresuoti asmenys neįrodė arbitražo sprendimo prieštaravimo Lietuvos ar tarptautinei viešajai tvarkai. Privatizavimo susitarime nustatytos netesybos yra normali privatizavimo santykių praktika. Šalys neteikė prieštaravimų dėl tokių privatizavimo sutarties sąlygų jos sudarymo metu, sutartį sudarant šalims atstovavimo profesionalūs teisininkai. Teismas neturėtų formaliais pagrindais paneigti šalių išreikštą ir suderintą valią. Verslo subjektų susitarimai, nesant išskirtinių aplinkybių, dėl kurių būtų pagrindas konstatuoti pagrindinių, svarbiausių teisės nuostatų pažeidimą, nėra viešosios tvarkos dalykas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-104/2011). Pažymėta, kad suinteresuoti asmenys negali ginčyti privatizavimo sutarties nuostatų, reglamentuojamų Serbijos teisės, naudodamiesi sprendimo pripažinimo ir vykdymo procesu Lietuvos teismuose. Nurodyta ir tai, kad privatizavimo sutarties nuostatos ir jų pagrindu priimtas arbitražo teismo sprendimas neprieštarauja ir Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai, nes Lietuvos įstatymuose nustatytos valstybės turto privatizavimo sąlygos yra analogiškos sąlygoms, nustatytoms privatizavimo sutartyje, iš kurios kilęs ginčas. Suinteresuoti asmenys turėjo nemažai privatizavimo teisinių santykių patirties.

23.3. Privatizavimo sutarties 8.5 straipsnyje nustatyta, kad, nutraukus sutartį, pirkėjai neturi teisės susigrąžinti sumokėtos pardavimo kainos ir tai nepanaikina kitų teisių, kylančių iš sutarties. Taigi ir nutraukus sutartį pareiškėja išlaiko teisę reikalauti netesybų.

23.4. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nurodė, kad nė viena iš suinteresuotų asmenų nurodytų aplinkybių (ar jų visuma) nesudaro pagrindo abejoti arbitražo teismo nepriklausomumu ir (ar) arbitrų šališkumu. Visos suinteresuotų asmenų nurodytos aplinkybės dėl arbitrų galimo šališkumo egzistavo tiek iki arbitražo proceso, tiek ir po jo, visa informacija, kuri neva patvirtina argumentus dėl šališkumo, buvo viešai prieinama. Suinteresuoti asmenys turėjo galimybę skirti savo arbitrą, ginčyti konkrečių arbitrų skyrimą, tačiau šia galimybe savo noru nesinaudojo. Kadangi konsorciumo nariai nepaskyrė bendro arbitro, tai arbitrė buvo paskirta pagal Arbitražo taisyklių 23 straipsnį. Nuo arbitražo proceso pabaigos praėjo daugiau kaip 7 metai, todėl šalims neturėtų būti galimybės neribotą laiką ginčyti tribunolo sudėtį ir jo priimtus sprendimus, nes taip atsirastų teisinių santykių neapibrėžtumas. Pažymima, kad suinteresuotų asmenų nurodytos aplinkybės neatitinka aplinkybių, sudarančių pagrindą taikyti Niujorko konvencijos V straipsnio 1 dalies d punktą.

23.5. KAĮ 41 straipsnyje nenustatyta užsienio arbitražo sprendimų galiojimo terminų. Nurodoma teisės norma galioja tik Lietuvoje, kaip arbitražo vietoje priimtų arbitražo tribunolų sprendimų atžvilgiu. Užsienio arbitražo sprendimo pripažinimui bei jo nukreipimui vykdyti reikalingas įsiteisėjęs Lietuvos Respublikos teismo sprendimas, kurio pagrindu CPK nustatyta tvarka išduodamas vykdomasis raštas. Nei Lietuvos teisėje, nei Niujorko konvencijos normose, nei Lietuvos ar tarptautinių teismų praktikoje nėra 5 m. termino prašymams dėl užsienio arbitražo sprendimų pripažinimo ir vykdymo pateikti. Terminas sprendimui pripažinti ir vykdyti nėra praleistas.

23.6. Pažymėta, kad bylos Serbijoje dėl arbitražo sprendimo panaikinimo tęsėsi nuo 2012 m. (arbitražo sprendimo priėmimo) iki 2017 m. balandžio 5 d. Dėl to, nesant galutinio sprendimo dėl arbitražo sprendimo (Serbijos komercinis apeliacinis teismas 2017 m. balandžio 5 d. sprendimu atmetė suinteresuotų asmenų prašymus panaikinti arbitražo sprendimą), nebuvo logikos teikti prašymo Lietuvos apeliaciniam teismui dėl arbitražo sprendimo pripažinimo ir vykdymo, nes

sprendimo pripažinimo ir vykdymo procesas neabejotinai būtų buvęs sustabdytas. Tokios aplinkybės patvirtina, kad pareiškėja nedelsė ir nepiktnaudžiavo teisėmis.

23.7. Negali būti sulyginamos ar sutapatinamos užsienio ir nacionalinių arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo procedūros (taip pat ir terminai). Užsienio ir nacionalinių arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo procedūras ir principus reguliuoja skirtingos teisės normos (KAĮ 51 straipsni) ir tarptautinės sutartys (Niujorko konvencija).

23.8. Suinteresuotas asmuo UAB „Arvi“ ir Ko nepagrįstai teigia, kad pareiškėja jau yra išsiieškojusi arbitražo teismo sprendimu priteistą sumą. Kadangi bendrovės „Azotara“ restruktūrizavimo proceso pagrindu suinteresuotų asmenų turimų akcijų vertė tapo 0,2 Eur, todėl Serbijoje nėra jokio suinteresuotų asmenų turto, iš kurio gali būti vykdomas išieškojimas.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl arbitražo sprendimo atitikties viešajai tvarkai pagal Niujorko konvencijos V straipsnio 2 dalies b punktą

24. Pagal Niujorko konvencijos V straipsnio 2 dalies b punktą valstybės narės teismas *ex officio* (pagal pareigas) gali atsisakyti pripažinti ir leisti vykdyti užsienio arbitražo teismo sprendimą, kai arbitražo teismo sprendimo pripažinimas ir vykdymas prieštarauja šios šalies viešajai tvarkai.

25. Nors minėtoje nuostatoje sąvoka „viešoji tvarka“ vartojama šalies, kurioje siekiama pripažinti ir leisti vykdyti užsienio arbitražo teismo sprendimą, kontekste, tiek nuosekliai formuojamoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje pažymima, kad sąvoka „viešoji tvarka“ turėtų būti suprantama ir aiškinama siauriau – kaip tarptautinė viešoji tvarka, apimanti fundamentalius sąžiningo proceso principus, taip pat imperatyviąsias teisės normas, įtvirtinančias pagrindinius ir visuotinai pripažintus teisės principus (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. kovo 7 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-7-179/2006; kt.).

26. Kasacinis teismas yra pažymėjęs, kad ne bet koks prieštaravimas imperatyviosioms Lietuvos Respublikos teisės normoms gali būti laikomas pakankamu pagrindu atsisakyti pripažinti arbitražo sprendimą. Viešosios tvarkos pažeidimu gali būti pripažįstami atvejai, kai nustatoma, kad užsienio arbitražo sprendimo pripažinimas ir vykdymas prieštarautų Konstitucijos įtvirtintiems pagrindiniams teisės principams ir moralės normoms, pripažįstamiems tarptautiniu mastu, taip pat kai arbitražo sprendimas ar arbitražinis susitarimas išgautas prievarta, apgaule ar grasinimu ir kt. (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-443/2008).

27. Kiek tai susiję konkrečiai su didelių netesybų santykio su viešąja tvarka klausimu, nagrinėdamas kasacine tvarka bylas dėl užsienio valstybės teismo, arbitražo sprendimo pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvoje, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas iki šiol yra suformulavęs šias teisės aiškinimo taisykles:

27.1. Neprotingai didelės palūkanos gali būti vertinamos kaip viešosios tvarkos pažeidimas, jeigu jos reikštų lupikavimo įteisinimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-179/2006). Šioje nutartyje kasacinis teismas, įvertinęs konkrečios bylos aplinkybes, sprendė, kad 14,75 proc. dydžio metinės palūkanos negali būti pripažintos neprotingai didelėmis nei Anglijos, kurios teisė buvo taikoma sprendžiant šalių ginčą, nei Lietuvos teisės požiūriu.

27.2. Tai, kad sudarydamos sutartį šalys nustato nemažus delspinigius, dar nereiškia, kad arbitražo sprendimo pripažinimas ir leidimas vykdyti prieštaraus Lietuvos Respublikos viešajai tvarkai. Sprendžiant dėl priteistų delspinigių dydžio yra svarbu atsižvelgti į tai, kokio dydžio delspinigiai pasirinkti šalių valia ir sulygti sutartimi, į tai, kad delspinigiai atsirado iš sutartinių santykių, ir šių santykių pobūdžio (pvz., abi sutarties šalys – privatūs verslo subjektai, turintys patirtį verslo bei derybų srityje, galintys numatyti įsipareigojimų nevykdymo pasekmes ir laisva valia pasirenkantys sutarties sąlygas). Teismas neturėtų iš esmės paneigti šalių valios dėl atsakomybės už sutartinių įsipareigojimų nevykdymą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-443/2008). Šioje nutartyje kasacinis teismas, įvertinęs konkrečios bylos

aplinkybes, sprendė, kad šalys, sudarydamos sutartį, savo laisva valia nustatė delspinigių dydį, todėl 0,1 proc. dydžio delspinigių priteisimas neturėtų būti vertinamas kaip viešosios tvarkos pažeidimas.

27.3. Teismas turi pareigą kiekvienu atveju nagrinėdamas prašymus dėl užsienio teismo sprendimų pripažinimo ir leidimo vykdyti Lietuvos Respublikoje, net ir esant panašiems ar tapatiems sutartiniams teisiniams santykiams, įvertinti, ar sutartiniai delspinigiai (baudinės netesybos) nepažeidžia viešosios tvarkos konkrečios bylos kontekste (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-562/2008). Šioje nutartyje kasacinis teismas, įvertinęs konkrečios bylos aplinkybes, sprendė, kad šalių sutartyse nustatyti 0,1 proc. dydžio delspinigiai yra neprotingai per dideli, ir dėl to pripažino užsienio valstybės teismo sprendimą tik iš dalies, sumažindamas priteistinų delspinigių dydį 0,02 procento už kiekvieną termino praleidimo dieną (t. y. 7,3 procento per metus).

27.4. Kai dėl iš anksto aptartų nuostolių, kaip netesybų, formos sulygta specifinėje sutartyje, sudarytoje profesionalaus žaidėjo ir jo agento, nenustatyta aplinkybių, sudarančių pagrindą suinteresuotą asmenį – profesionalų žaidėją – laikyti silpnesniąja civilinių teisinių santykių šalimi. Todėl šalių sudaryta sutartis gali būti vertinama kaip sudaryta profesionalų, išmanančių tokių sutarčių specifiką, turinčių patirtį ir derybinę galią sudarant tokias sutartis, taip pat turinčių galimybę šias sutartis sudarant, vykdant ar nutraukiant pasitelkti kvalifikuotus reikiamos srities teisininkus. Tokių šalių suderinta valia dėl netesybų neturėtų būti paneigiama nesant išskirtinių aplinkybių, dėl kurių būtų pagrindas konstatuoti svarbiausių ir pagrindinių teisės nuostatų pažeidimą. Vertinamas arbitražo teismo sprendimo galimas prieštaravimas viešajai tvarkai turi būti akivaizdus ir nustatomas pakartotinai nevertinant arbitražo teismo sprendime nustatytų aplinkybių, be to, turėtų būti nustatyta, kad sprendimo pripažinimas pažeistų pačias fundamentaliausias tarptautiniu mastu pripažįstamas vertybes ar moralės principus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. rugsėjo 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-483-421/2015). Šioje nutartyje kasacinis teismas, įvertinęs konkrečios bylos aplinkybes, pripažino užsienio arbitražo sprendimą, kuriuo buvo priverstinai įgyvendinta profesionalaus žaidėjo ir jo agento sutarties sąlyga, pagal kurią žaidėjui vienašališkai nutraukus sutartį atstovui sumokami dvidešimt penkių procentų (25 proc.) nuo paskutinės sutarties, dėl kurios atstovas susiderėjo, sumos dydžio nuostoliai.

28. Teisėjų kolegijos vertinimu, nė vienos iš pirmiau nurodytų bylų faktinės aplinkybės su nagrinėjamos bylos aplinkybėmis nesutampa tiek, kad jų baigtis turėtų precedento reikšmę. Be to, pagal kasacinę praktiką, nurodytą šios nutarties 27.3 punkte, teismas visuomet privalo patikrinti, ar netesybos nepažeidžia viešosios tvarkos konkrečios bylos kontekste.

29. Kadangi, kaip nurodyta šios nutarties 26 punkte, viešosios tvarkos turinį sudaro, *inter alia* (be kita ko), Konstitucijoje įtvirtinti pagrindiniai teisės principai, vertinant, koks yra viešosios tvarkos turinys konkrečioje srityje, būtina atsižvelgti į Konstitucinio Teismo formuojamą praktiką.

30. Konstitucinis Teismas 2012 m. spalio 24 d. nutarime pripažino, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. gruodžio 31 d. nutarimu Nr. 1503 „Dėl Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo viešo aukciono būdu nuostatų patvirtinimo“ patvirtintų Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo viešo aukciono būdu nuostatų 2005 m. rugsėjo 13 d. redakcijos 49 punktas ir 2007 m. rugpjūčio 29 d. redakcijos 50.2 punktas tiek, kiek juose nustatyta, kad, pirkėjui neįvykdžius privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų ir dėl to nutraukus pirkimo–pardavimo sutartį bei privatizavimo objektą grąžinus Turto fondui, pirkėjo įmokėta suma ir už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą sumokėtos lėšos pirkėjui negrąžinamos jokiais atvejais, prieštaravo Konstitucijos 5 straipsnio 2 daliai, 94 straipsnio 2 punktui, konstituciniam teisinės valstybės principui, Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymo 21 straipsnio 4 dalies nuostatai „privatizavimo sandoryje turi būti numatytos adekvačios padarytai žalai sankcijos pirkėjui“.

31. Konstitucinis Teismas, darydamas šios nutarties 30 punkte nurodytą išvadą, atskyrė dvi situacijas:

31.1. Jeigu pirkimo–pardavimo sutarties nevykdymo atveju taikomas sutarties nutraukimas, kai pirkėjo įsigytas privatizavimo objektas grąžinamas Turto fondui, o pirkėjo už jį sumokėtos įmokos ir lėšos už privatizavimo objekto (statinio) pagerinimą jam negrąžinamos, tiek, kiek juo sudaromos prielaidos atsirasti situacijoms, kai valstybei (savivaldybei) grąžinto privatizavimo objekto vertės ir pirkėjo įmokų suma yra tokio dydžio, kad ja padengiami, bet neviršijami dėl pirkimo–pardavimo sutarties nutraukimo valstybės (savivaldybės) patiriami praradimai, vertintinas kaip leidžiantis teisingai atlyginti pirkėjo valstybei (savivaldybei) padarytą žalą ir nevaržyti jo teisių labiau nei reikia teisėtiems ir visuotinai svarbiems tikslams pasiekti.

31.2. Minėtas teisinis reguliavimas tiek, kiek juo sudaromos prielaidos atsirasti situacijoms, kai valstybei (savivaldybei) grąžinto privatizavimo objekto vertės ir pirkėjo įmokų suma, atskaičius iš jos pirkėjo iš to objekto iki jo grąžinimo Turto fondui gautą naudą, yra didesnė nei dėl šio objekto grąžinimo valstybės (savivaldybės) patirti praradimai, vertintinas kaip suvaržantis pirkėjo teises labiau nei reikia teisėtiems ir visuotinai svarbiems tikslams pasiekti, *inter alia*, užtikrinti teisingą

valstybei (savivaldybei) padarytos žalos atlyginimą, o šiuo teisiniu reguliavimu įtvirtinta poveikio priemonė, taikoma pirkėjui sutarties nevykdymo atveju, – kaip neproporcinga ir neadekvati pirkėjo padarytai valstybei (savivaldybei) žalai.

32. Taigi, toks teisinio reguliavimo modelis, pagal kurį valstybė, nutraukdama privatizavimo sutartį, ne tik atsiima privatizavimo objektą, bet ir pasilieka sau 100 proc. už privatizavimo objektą sumokėtos kainos bei investuotojo investuotas lėšas turtui pagerinti (išskyrus atvejus, jei valstybei yra padaryta atitinkamo dydžio žala ir negrąžintos lėšos skirtos jai atlyginti), pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijai.

33. Konstitucinis Teismas, be kita ko, pažymėjo, kad tais atvejais, kai viena iš sutarties šalių yra valstybė ar savivaldybė, sudarant privatizavimo objekto pirkimo–pardavimo sutartį ji dalyvauja lygiais pagrindais su kita sutarties šalimi – pirkėju ir jai taikomi tie patys principai, kuriais vadovaujamasi reglamentuojant civilinius teisinius santykius, *inter alia*, lygiateisiškumo, nuosavybės neliečiamumo, proporcingumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos. Jeigu pirkėjas nevykdo pirkimo–pardavimo sutartimi prisiimtų mokėjimo įsipareigojimų, ši sutartis gali būti nutraukta, o abi sandorio šalys atleistos nuo tolesnio sutarties vykdymo. Vadovaujantis CK nuostatomis, nutraukus sutartį siekiama grąžinti abi sutarties šalis į iki sutarties sudarymo buvusią padėtį, paprastai taikant dvišalę restituciją, kurios sąlyga yra tokia, kad susigrąžinti tai, kas buvo perduota kitai sandorio šaliai, galima tik tuo atveju, jeigu jai tuo pat metu grąžinama viskas, kas buvo iš tos šalies gauta.

34. Šie Konstitucinio Teismo išaiškinimai visiškai atitinka tarptautines restitucijos teisinio reglamentavimo tendencijas. Vienašalio sutarties nutraukimo kontekste vienašalė restitucija galima tik vienintelių atveju, t. y. kai iki sutarties nutraukimo savo įsipareigojimus yra įvykdžiusi tik viena iš sutarties šalių. Tuo atveju, kai abi šalys bent iš dalies įvykdė sutartį, taikoma dvišalė restitucija. Tokia restitucijos logika sutarties nutraukimo atveju aiškiai įtvirtinta, pavyzdžiui, Europos privatinės teisės principų, apibrėžimų ir pavyzdinių nuostatų projekto (angl. *Draft Common Frame of Reference* (DCFR) III.-3:510 straipsnio 1 dalyje. Šiame straipsnyje nurodoma, kad: „nutraukimo atveju šalis (recipientas), kuri gavo bet kokią naudą iš prievolių vykdymo pagal nutrauktą sutartį ar nutrauktą sutarties dalį, privalo grąžinti tai, ką gavo. Kai abi šalys gavo kažką, jų prievolės grąžinti gautą naudą yra abipusės“. DCFR komentare paaiškinama, kad ši taisyklė randama daugumoje ES valstybių narių teisės sistemų, o jos logika yra užtikrinti, kad nė viena šalis netaptų nepagrįstai praturtėjusia po sutarties nutraukimo (žr. *Principles,*
Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR), p. 912–917).

35. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad pagal 2006 m. balandžio 11 d. privatizavimo sutartį Serbijos Respublikos privatizavimo agentūra (2016 m. jos teises perėmė pareiškėja) perleido konsorciumui, susidedančiam iš UAB „Arvi“ ir Ko, UAB „Sanitex“ ir AB „Univerzal“, 100 proc. bendrovės „Azotara“ kapitalo, o konsorciumas už tai sumokėjo 13,1 mln. Eur kainą ir iki sutarties nutraukimo įgyvendino pirmųjų dvejų metų (iš penkerių sutartyje numatytų) investicinę programą – investavo į bendrovę „Azotara“ 4,75 mln. Eur. Dėl pirkėjo padaryto sutarties pažeidimo 2009 m. sausio 9 d. pareiškėja nutraukė privatizavimo sutartį ir perėmė (susigrąžino) pagal privatizavimo sutartį perduotą bendrovės „Azotara“ kapitalą, negrąžindama konsorciumui nei jo sumokėtos kainos, nei atliktų investicijų sumos. Be to, už privatizavimo sutarties pažeidimą, kuris buvo pagrindas nutraukti sutartį, šioje byloje prašomu pripažinti ir leisti vykdyti Serbijos arbitražo sprendimu iš pirkėjo priteista 25 proc. pardavimo kainos dydžio – t. y. 3,275 mln. Eur sutartinės netesybos (bauda) bei 2,25 proc. palūkanos nuo sutarties nutraukimo dienos.

36. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad, nagrinėjamoje byloje sprendžiant klausimą dėl Serbijos arbitražo sprendimu priteistų sutartinių netesybų atitikties viešajai tvarkai Niujorko konvencijos V straipsnio 2 dalies b punkto prasme, turi būti įvertinta ne vien tai, ar su viešąja tvarka suderinamos 25 proc. netesybos. Šios arbitražo sprendimu taikytos priemonės esmė vertintina ne izoliuotai, o atsižvelgiant į visus dėl privatizavimo sutarties pažeidimo pareiškėjo vienašališkai atliktus savo teisių gynybos veiksmus. Tokiu būdu teisiškai reikšmingu laikytinas visas dėl sutarties pažeidimo pritaikytas sutartinių sankcijų „paketas“, t. y. situacija, kai nevertinant, ar dėl investuotojo padaryto privatizavimo sutarties pažeidimo kita sutarties šalis (valstybė) patyrė kokią nors žalą, sutartinės netesybos priteisiamos kaip papildoma sankcija už privatizavimo sutarties pažeidimą, nors dėl šio pažeidimo prieš tai nutraukus privatizavimo sutartį valstybei jau buvo grąžintas privatizavimo objektas (kartu su iki sutarties nutraukimo investuotojo atliktomis investicijomis į jį), negrąžinant už jį sumokėtos kainos. Taip yra todėl, kad sutartinių netesybų teisinė prigimtis ir funkcija nėra tapati tais atvejais, kai jos pritaikomos kaip savarankiška ir vienintelė priemonė, lyginant su tais atvejais, kai ji taikoma kartu su kita (-mis) priemone (-ėmis).

37. Kaip minėta, situacija, kai, nutraukus privatizavimo sutartį, investuotojo įsigytas privatizavimo objektas grąžinamas valstybei, o pirkėjo už jį sumokėtos įmokos ir lėšos už privatizavimo objekto pagerinimą jam negrąžinamos, pagal cituotą Konstitucinio Teismo nutarimą galėtų būti suderinama su Konstitucija tik tuomet, kai dėl investuotojo veiksmų valstybė patyrė nuostolių ir šie tokiu būdu jai

atlyginami. Tai išplaukia iš kompensacinės civilinės atsakomybės funkcijos, nepriklausomai nuo teisinio santykio subjektinės sudėties – to, kad viena iš jo šalių yra valstybė. Taigi, Konstitucinis Teismas aiškiai paneigė baudinės civilinės atsakomybės funkcijos galimumą privatizavimo santykiuose.

38. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Konstitucinio Teismo prieštaraujančiu Konstitucijai pripažintas teisinis reglamentavimas investuotojo turtinių teisių apsaugos atžvilgiu buvo netgi palankesnis nei susiklosčiusi nagrinėjamoje byloje situacija, kurioje prašomu pripažinti ir leisti vykdyti arbitražo sprendimu netesybų suma priteista *papildomai*, po privatizavimo objekto sugrąžinimo valstybei ir investuotojui negrąžinus nei privatizavimo kainos, nei investuotų lėšų. Pažymėtina, kad Serbijos arbitražas, spręsdamas netesybų priteisimo klausimą, iš esmės nevertino nei privatizavimo sutartimi nustatytos *baudos dydžio pagrįstumo sutarties sudarymo metu*, kas galėtų būti reikšminga pripažįstant baudą iš anksto aptartais nuostoliais (priklausomai nuo tokio vertinimo rezultatų galėtų būti sprendžiamas susitarimo dėl iš anksto aptartų nuostolių galiojimo klausimas), nei sutarties pažeidimu *investuotojo galimai padarytos žalos valstybei*, kas galėtų būti reikšminga pripažįstant baudą netesybomis (priklausomai nuo tokio vertinimo rezultato galėtų būti sprendžiamas priteistinų netesybų dydžio pagrįstumo klausimas). Todėl iš Serbijos arbitražo sprendimo turinio negalima spręsti, kad nagrinėjamu atveju sutartinė bauda buvo pritaikyta kaip kompensacinė priemonė, skirta valstybės nuostoliams dėl privatizavimo sutarties pažeidimo kompensuoti.

39. Skirtingai nei atsiliepimo į suinteresuoto asmens UAB „Sanitex“ kasacinį skundą 74 punkte su „Karbamido 2“ gamybos cecho įrangos pardavimu susijusias aplinkybes pristato pareiškėja, nurodydama, kad „Sanitex“ ir „Arvi“ ir Ko pardavė „Karbamido 2“ gamybos cecho įrangą už 32 500 009 Eur, nors už bendrovės „Azotara“ 100 proc. kapitalą sumokėjo tik 13,1 mln. Eur“, taip sudarant įspūdį, kad gautos lėšos atiteko ne bendrovei „Azotara“, bet tiesiogiai šios bendrovės valdytojams – suinteresuotiems asmenims UAB „Sanitex“ ir UAB „Arvi“ ir Ko, byloje tokių aplinkybių nenustatyta. Nagrinėjamoje byloje nėra nustatyta (ir pareiškėja tokių aplinkybių neįrodinėjo), kad minėtos bendrovės pasiliko sau už cecho įrangos pardavimą gautas lėšas ir taip padarė žalos bendrovei „Azotara“ ir (ar) Serbijos valstybei.

40. Teisės doktrinoje nurodoma, kad baudinės netesybos yra pripažįstamos ir prieinamos tik pagal labai riboto skaičiaus valstybių teisę. Daugumoje valstybių baudžiamosios priemonės yra ne tik neprieinamos, bet ir laikomos prieštaraujančiomis viešajai tvarkai. Todėl tiek baudinių netesybų prieinamumas, tiek arbitražo sprendimų dėl jų vykdytinumas yra griežtai ribojamas (žr. Petsche M. A., *Punitive Damages in International Commercial Arbitration: Much Ado about Nothing?* Arbitration International, Vol. 29, No. 1, p. 104). Daugumoje jurisdikcijų baudinės netesybos laikomos nesuderinamomis su privatinės ir baudžiamosios teisės atribojimu (ten pat, p. 97).

41. Atsižvelgdama į išdėstytas aplinkybes teisėjų kolegija konstatuoja, kad Serbijos arbitražo priteista suma, vertinama visų privatizavimo sutarties šaliai – pirkėjui pritaikytų sankcijų kontekste, yra skirta nubausti, o ne atlyginti iš anksto numatytus ar realiai patirtus nuostolius. Tokio pobūdžio baudų draudimas sudaro ne tik Lietuvos Respublikos viešosios tvarkos, bet ir tarptautinės viešosios tvarkos turinį. Šios išvados nekeičia tai, kad priteista suma buvo tiesiogiai įtvirtinta privatizavimo sutartyje, kaip sankcija už jos pažeidimą, o sutarties šalis – pirkėjas laikytinas profesionalu, išmanančiu tokių sutarčių specifiką. Serbijos arbitražo sprendimo pripažinimas ir leidimas jį vykdyti Lietuvos Respublikoje reikštų teisinės situacijos, blogesnės (investuotojo ir valstybės turtinių teisių balanso požiūriu) už tą, kurią Konstitucinis Teismas 2012 m. spalio 24 d. nutarime pripažino kaip prieštaraujančią Konstitucijai, sukūrimą. Tai sudaro pagrindą konstatuoti, kad nagrinėjamoje byloje egzistuoja išskirtinės aplinkybės (žr. šios nutarties 27.4 punktą), sudarančios pagrindą spręsti dėl prašomo pripažinti arbitražo sprendimo nesuderinamumo su viešąja tvarka Niujorko konvencijos V straipsnio 2 dalies b punkto prasme.

42. Pareiškėja atsiliepimo į UAB „Sanitex“ kasacinį skundą 68–71 punktuose nurodo, kad prašomas pripažinti ir leisti vykdyti arbitražo sprendimas neprieštarauja viešajai tvarkai, nes Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. birželio 2 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. 3K-3-339/2004 buvo patvirtinta galimybė taikyti tokius sutarties nutraukimo padarinius ir sankcijas.

43. Teisėjų kolegija pažymi, kad nagrinėjamoje byloje šis argumentas yra teisiškai nereikšmingas, nes cituojama praktika šiuo klausimu, akivaizdu, jau nebėra aktuali po to, kai Konstitucinis Teismas priėmė jau minėtą 2012 m. spalio 24 d. nutarimą ir suformulavo šios nutarties 30–33 punktuose nurodytus išaiškinimus.

44. Pareiškėja, atsiliepimo į suinteresuoto asmens UAB „Sanitex“ kasacinį skundą 54 punkte įrodinėdama argumentus dėl Serbijos arbitražo taikytos priemonės suderinamumo su viešąja tvarka, nurodo, kad: „Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymas (21 straipsnio 4 dalis) numato, kad „Privatizavimo sandoryje turi būti nustatyti ne mažesni kaip 0,05 procento dydžio delspinigiai už pirkėjo praleistą piniginių įsipareigojimų įvykdymo terminą, delspinigius skaičiuojant už kiekvieną pradelstą dieną, taip pat numatytos adekvačios padarytai žalai teisinės pasekmės pirkėjui, jeigu jis nevykdytų prisiimtų įsipareigojimų, tarp jų privatizavimo sandorio nutraukimas, kai nevykdomos privatizavimo sandoryje nustatytos sąlygos, įsipareigojimai ir (ar) prievolių užtikrinimo priemonės, taip

pat privatizavimo objekto valdytojo atsakomybė už prisiimtų įsipareigojimų nevykdymą. Pardavėjui nutraukus sutarti, kai pirkėjas jos nevykdo ar vykdo netinkamai, privatizavimo objektas gražinamas pardavėjo nuosavybėn.“

45. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pareiškėjos cituojamoje teisės normoje (Valstybei ir savivaldybėms priklausančių akcijų privatizavimo įstatymo 21 straipsnio 4 dalis) po frazės „grąžinamas pardavėjo nuosavybei“, kuria pareiškėja savo procesiniuose dokumentuose užbaigė normos citavimą, iš tiesų dar yra nustatyta, kad „<...> pirkėjo sumokėta privatizavimo objekto pirkimo kainos dalis kartu su pradine įmoka, išskaičius pardavėjo patirtus nuostolius, įskaitant netesybas, grąžinama pirkėjui“. Taigi, pareiškėjos cituota teisės norma, skaitant ją visą, o ne selektyviai, pagrindžia priešingą, nei įrodinėja pareiškėja, poziciją.

46. Tas pats pasakytina ir apie pareiškėjos cituojamą užsienio teismų praktiką. Pavyzdžiui, atsiliepimo į UAB „Sanitex“ kasacinį skundą 59 punkte nurodoma, kad „2016 m. Anglijos Aukštojo Teismo byloje *Pencil Hill Ltd v US Citta Di Palermo SPA* , teismas išaiškino, kad arbitražo sprendimo, kuriuo iš tiesų buvo nustatytos baudinės netesybos, pripažinimas ir vykdymas neprieštaraus viešajai tvarkai. Teismas pažymėjo, kad svarbiausias dalykas yra tai, kad Niujorko konvencijos šalyse narėse priimti arbitražo sprendimai turi būti pripažinti, net jei tokiuose sprendimuose nustatytos neleistinos netesybos pagal Anglijos teisę. Anglijos Aukštasis Teismas išaiškino, kad Niujorko konvencija turi būti taikoma pilnai ir negalima atsisakyti pripažinti ir vykdyti arbitražo sprendimą, kuris buvo priimtas šalių pasirinkto tribunolo, pagal šalių pasirinktą ir taikytą teisę.“

47. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad iš pareiškėjos cituojamo užsienio teismo sprendimo turinio matyti, jog šioje byloje pats arbitražas sumažino reikalautą baudinių netesybų sumą iki 25 proc. nuo prašytos sumos (8 punktas), nurodydamas, kad pagal Šveicarijos prievolių kodekso 163.3 straipsnį „teisėjas privalo sumažinti pertekline laikomą sutartinę baudą“. Pareiškėjos cituojamoje byloje pats arbitražo tribunolas laikė, kad 6 720 000 eurų bauda buvo „neproporcinga ir neteisinga“, ir ją sumažino (9 punktas). Šiame procesiniame sprendime Jungtinės Karalystės teismas nurodė, kad, arbitražui sumažinus netesybas, „tai, kas buvo bauda (perteklinis mokėjimas), buvo pakeista į ne baudą (ne perteklinį mokėjimą)“. Teismas nurodė, kad „pozicija nėra, kad Šveicarijos teisė palaikė baudą, veikiau Šveicarijos teisė panaikino baudą ir pakeitė ją prievole mokėti sumą, kurią ji laikė <...> nei pernelyg didele (angl. *exorbitant*), nei nesąmoninga (angl. *unconscionable*) (34 punktas)“. Taigi pareiškėjos cituota praktika taip pat labiau pagrindžia priešingą argumentą, nei pareiškėja įrodinėjo.

48. Teisėjų kolegija, įvertinusi šioje byloje nustatytas aplinkybes ir dėl jų išdėstytus argumentus, konstatuoja, kad Lietuvos apeliacinis teismas neteisingai aiškino ir taikė Niujorko konvencijos V straipsnio 2 dalies 2 punktą, todėl skundžiama nutartis naikintina ir klausimas spręstinas iš esmės – pareiškėjos prašymą atmetant.

49. Kiti kasacinio skundo argumentai, atsižvelgiant į pirmiau teisėjų kolegijos pateiktus išaiškinimus ir motyvus, neturi teisinės reikšmės bylos rezultatui, todėl teisėjų kolegija dėl jų nepasisako.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

50. Panaikinus Lietuvos apeliacinio teismo procesinį sprendimą ir priėmus naują, perskirstytinos šalių turėtos bylinėjimosi išlaidos. Pagal CPK 93 straipsnio 1 dalį šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies.

51. Suinteresuotas asmuo UAB „Arvi“ ir Ko dėl prašymo pripažinti ir leisti vykdyti arbitražo sprendimą Lietuvos apeliaciniame teisme patyrė 3999,99 Eur. Ši prašoma priteisti bylinėjimosi išlaidų advokato pagalbai apmokėti suma viršija Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio (redakcija, galiojanti nuo 2015 m. kovo 20 d.) 8.2, 8.16 punktuose nustatytus dydžius, apskaičiuotus pagal Lietuvos statistikos departamento skelbiamo užpraėjusio ketvirčio vidutinį mėnesinį bruto darbo užmokestį šalies ūkyje (850,8 Eur (2018 m. sausio 1 d. – 2018 m. kovo 31 d.). Dėl to iš pareiškėjos suinteresuoto asmens UAB „Arvi“ ir Ko naudai priteistinas šių išlaidų atlyginimas mažintinas iki 2467,32 Eur.

52. Suinteresuotas asmuo UAB „Sanitex“ dėl prašymo pripažinti ir leisti vykdyti arbitražo sprendimą Lietuvos apeliaciniame teisme patyrė 7867,55 Eur išlaidų. Ši prašoma priteisti bylinėjimosi išlaidų advokato pagalbai apmokėti suma viršija Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. balandžio 2 d. įsakymu Nr. 1R-85 ir Lietuvos advokatų tarybos 2004 m. kovo 26 d. nutarimu patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalaus dydžio (redakcija, galiojanti nuo 2015 m. kovo 20 d.) 8.2, 8.16 punktuose

nustatytus dydžius, apskaičiuotus pagal Lietuvos statistikos departamento skelbiamo užpraėjusio ketvirčio vidutinį mėnesinį bruto darbo užmokestį šalies ūkyje (838,7 Eur (2017 m. spalio 1 d. – 2017 m. gruodžio 31 d.). Dėl to iš pareiškėjos suinteresuoto asmens UAB „Sanitex“ naudai priteistinas šių išlaidų atlyginimas mažintinas iki 2432,23 Eur.

53. Paduodamas kasacinį skundą, suinteresuotas asmuo UAB „Arvi“ ir Ko sumokėjo 374 Eur, suinteresuotas asmuo UAB „Sanitex“ – 375 Eur žyminio mokesčio. Tenkinus kasacinį skundą, iš pareiškėjo priteistina suinteresuoto asmens UAB „Arvi“ ir Ko naudai 374 Eur šių išlaidų atlyginimo, suinteresuoto asmens UAB „Sanitex“ naudai – 375 Eur šių išlaidų atlyginimo.

54. Suinteresuoti asmenys nepateikė įrodymų, pagrindžiančių jų patirtas atstovavimo kasaciniame teisme išlaidas, todėl šių išlaidų atlyginimas nepriteistinas.

55. Sudėjus 29–31 punktuose nurodytas iš pareiškėjos priteistinas sumas, iš viso iš pareiškėjos suinteresuoto asmens UAB „Arvi“ ir Ko naudai priteistina 2841,32 Eur (2467,32 Eur + 374 Eur) šių išlaidų atlyginimo, o suinteresuoto asmens UAB „Sanitex“ naudai – 2807,23 Eur (2432,23 Eur + 375 Eur) šių išlaidų atlyginimo.

56. Kasaciniame teisme patirta 32,10 Eur išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 27 d. pažyma apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu). Šių išlaidų atlyginimas valstybei priteistinas iš pareiškėjos (CPK 79 straipsnis, 88 straipsnio 1 dalies 3 punktas, 96 straipsnis)

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 4 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2019 m. sausio 7 d. nutartį.

Pareiškėjos prašymą pripažinti ir leisti vykdyti Lietuvos Respublikoje Belgrado užsienio prekybos arbitražo teismo prie Serbijos prekybos ir pramonės rūmų 2012 m. balandžio 27 d. sprendimą atmesti.

Priteisti iš pareiškėjos Serbijos Respublikos privatizavimo ginčų sprendimo agentūros (j. a. k. 17885405) suinteresuoto asmens UAB „Arvi“ ir Ko (j. a. k. 165688047) naudai 2841,32 Eur (du tūkstančius aštuonis šimtus keturiasdešimt vieną Eur 32 ct), suinteresuoto asmens UAB „Sanitex“ (j. a. k. 110443493) naudai – 2807,23 Eur (du tūkstančius aštuonis šimtus septynis Eur 23 ct) bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Priteisti iš pareiškėjos Serbijos Respublikos privatizavimo ginčų sprendimo agentūros (j. a. k. 17885405) valstybei 32,10 Eur (trisdešimt du Eur 10 ct) išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, atlyginimo. Valstybei priteista suma mokėtina į Valstybinės mokesčių inspekcijos (j. a. k. 188659752) biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą, įmokos kodas – 5660.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Janina Januškienė

Algis Norkūnas

Gediminas Sagatys

Paminėta tekste:

- CPK
- CK
- 3K-3-161/2008
- 3K-3-562/2008
- CK6 6.73 str. Netesybos ir realus prievolės įvykdymas
- 3K-3-267-611/2017
- 3K-3-363/2014
- 3K-3-104/2011

- 3K-7-179/2006
- 3K-3-443/2008
- e3K-3-483-421/2015
- CPK 93 str. Bylinėjimosi išlaidų paskirstymas
- CPK 79 str. Bylinėjimosi išlaidos